

Príloha 2: Prehľad najvýznamnejších koncepcných dokumentov a dohovorov

Wybrané strategické dokumenty na národnej úrovni

Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020

Aktualizovaná národná stratégia dopĺňa **Národnú stratégiu ochrany biodiverzity na Slovensku**, schválenú vládou SR i parlamentom. Procesom aktualizácie stratégie ochrany biodiverzity sa plnia medzinárodné záväzky SR vyplývajúce najmä z Dohovoru OSN o biologickej diverzite. Okrem celoštátneho dosahu má význam aj z hľadiska nadnárodného a globálneho dosahu. Oproti pôvodnej stratégii je rozšírená o oblasti, ako sú zelená infraštruktúra, ekosystémové služby či invázne druhy, reflektuje politiky ochrany biodiverzity na úrovni EÚ a vo zvýšenej miere sa venuje zaradeniu ochrany biodiverzity a starostlivosti o chránené územia medzi priority pri plánovaní nástrojov financovania z európskych fondov. Jej cieľom je vytvoriť politický rámec pre zastavenie trendu **straty biodiverzity** a urýchliť prechod SR ako členskej krajiny EÚ na „zelenú“ ekonomiku, ktorá dokáže účinnejšie využívať prírodné genetické zdroje v zmysle Stratégie Európa 2020. V súlade s cieľom ochrany biodiverzity na úrovni EÚ je kľúčový cieľ pre SR do roku 2020: **Zastaviť stratu biodiverzity a degradáciu ekosystémov a ich služieb v SR do roku 2020, zabezpečiť obnovu biodiverzity a ekosystémov vo vhodnom rozsahu a zvýšiť náš príspevok k zamedzeniu straty biodiverzity v celosvetovom meradle**. Pre dosiahnutie kľúčového cieľa je stanovených 9 čiastkových cieľov a 34 opatrení. Každý z navrhovaných cieľov sa zameriava na konkrétnu oblasť ochrany biodiverzity a ich splnenie je potrebné zabezpečiť do roku 2020.

Wybrané ciele a opatrenia pre oblasť lesníctva o oblasť území Natura 2000:

- Cieľ A.1 Zastaviť zhoršovanie stavu všetkých druhov a biotopov, najmä tých, na ktoré sa vzťahujú právne predpisy EÚ a dosiahnuť výrazné a merateľné zlepšenie ich stavu.
 - výrazné a merateľné zlepšenie stavu druhov (napr. syseľ pasienkový, kamzík, korytnačka močiarna, bocian čierny, jarabica poľná, hlucháň) a biotopov (napr. mokradňové biotopy) európskeho významu.
 - plná implementácia smernice o vtákoch a smernice o biotopoch spolu s napĺňaním zákona o ochrane prírody, ktoré vyžadujú dosiahnutie priaznivého stavu všetkých biotopov a druhov európskeho a národného významu ako predpoklad pre zabránenie ďalšej strate biodiverzity na Slovensku.
 - zameranie sa na vedecký výskum, štúdium populačnej biológie druhov, ako aj na monitoring druhov a biotopov.

integrovanej manažment významných území založený na ekosystémovom prístupe prostredníctvom prípravy a realizácie programov starostlivosti a ich začlenením do sektorových koncepcií a stratégií

 - výmena skúseností a osvedčených postupov a cezhraničnú spoluprácu pri starostlivosti o územia Natura 2000 a iné územia medzinárodného významu.
 - zaradenie ochrany biodiverzity a starostlivosti o chránené územia medzi priority pri plánovaní nástrojov financovania EÚ v nasledujúcom viacročnom finančnom rámci.
- Cieľ A.2 Zabezpečiť informovanosť laickej a odbornej verejnosti o význame biodiverzity a krokoch na jej ochranu a trvalo udržateľné využívanie.
 - Spolupráca s Európskou komisiou na vypracovaní a realizácii komunikačnej kampane o sústave Natura 2000, pokiaľ to bude vhodné.
- Cieľ B.3 Do roku 2020 zaistiť zachovanie a posilnenie ekosystémov a ich služieb, a to prostredníctvom zriadenia zelenej infraštruktúry a obnovy najmenej 15 % degradovaných ekosystémov.
- Cieľ C.5 Zabezpečiť v rámci realizácie programov starostlivosti o lesy merateľné zlepšenie stavu druhov a biotopov, ktoré sú závislé od vhodného lesného prostredia alebo na ktoré má lesné hospodárstvo zásadný vplyv a zabezpečiť merateľné zlepšenie v oblasti poskytovania ekosystémových služieb v súlade s udržateľným obhospodarovaním lesov v porovnaní s referenčným scenárom EÚ (2010).
 - Zachovanie výmery pralesov a prírodných lesov, zabrániť ďalšej fragmentácii a podporiť regeneráciu lesov, pritom zabezpečiť kompenzačné mechanizmy na vykrytie straty za obhospodarovanie a preferovať alternatívne spôsoby využívania lesov s vysokou prírodnou hodnotou.
 - Integrácia opatrení týkajúcich sa biodiverzity do PSoLs aj v súvislosti s integráciou programov starostlivosti o les a programov starostlivosti o chránené územia.

- Implementácia **Protokolu o trvalo udržateľnom lesnom hospodárstve Karpatského dohovoru**.
- Cieľ D.7 Zabezpečiť, aby sa zmiernil negatívny vplyv invázných druhov na biodiverzitu a ekosystémy na Slovensku do roku 2020.
 - Schválenie stratégie pre IAS na Slovensku a realizovať jej opatrenia na prevenciu, kontrolu a odstraňovanie invázných druhov.
 - Financovanie likvidácie invázných druhov a určiť prioritizáciu a spôsob podpory.
 - Zmenený režim manažmentu IAS v rámci novelizácie *zákona o ochrane prírody*.
 - Priebežná identifikácia a kontrola novo šíriacich sa IAS, trasy a spôsoby šírenia, po ktorých sa dostávajú na územie Slovenska.
- Cieľ E.8 Znižovať intenzitu pôsobenia negatívnych faktorov na biodiverzitu, dobudovať pre tento účel účinný právny rámec a nástroje na kontrolu jeho dodržiavania a zabezpečiť spravodlivé a rovnocenné spoločné využívanie prínosov vyplývajúcich z používania genetických zdrojov.
 - Zlepšenie nástrojov na ochranu biodiverzity, odstránenie protirečivých politík a ustanovení v zákonoch, škodlivých stimulov a posilnenie podporných opatrení integrácie a pozitívnej motivácie na ochranu biodiverzity vo všetkých sektoroch.
- Cieľ F.9 Zaangažovať široké spektrum zainteresovaných strán a oživiť alebo nadviazať partnerstvá pre podporu implementácie národnej stratégie, podporiť výchovu, vzdelávanie, výskum a participáciu.

Aktualizovanú národnú stratégiu ochrany biodiverzity do roku 2020 v r. 2014 schválila vláda SR, rovnako ako jej **Akčný plán pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z Aktualizovanej národnej stratégie**. Akčný plán obsahuje spolu 167 úloh, ktoré prispievajú k plneniu 6 cieľov, resp. 33 opatrení uvedenej národnej stratégie. Hlavným očakávaným zdrojom financovania sú štrukturálne fondy, ďalšími sú finančný nástroj Európskej únie pre životné prostredie LIFE a štátny rozpočet.

Koncepcia ochrany prírody a krajiny (2006)

Koncepcia nadväzuje na vládnu Koncepciu rozvoja štátnej ochrany prírody do roku 2005, schválenú v roku 1987, ktorá bola v prevažnej miere splnená.

Základné východiská určujúce postup SR pri zabezpečovaní ochrany prírody a krajiny sú:

- plnenie povinností vyplývajúcich z členstva SR v Európskej únii,
- spolupráca s vlastníkmi (správcami, nájomcami) pozemkov v chránených územiach,
- vlastníctvo pozemkov v chránených územiach a vzťah vlastníkov (správcov, nájomcov) pozemkov k ich obhospodarovaniu v súlade s požiadavkami ich ochrany,
- výška a spôsob pokrytia nevyhnutných nákladov vyplývajúcich z potrieb ochrany prírody a krajiny,
- transparentný postup vymedzovania chránených častí prírody a krajiny a realizácia ich obhospodarovania na základe vedeckých poznatkov,
- koherentný postup štátnych orgánov a organizácií pri využívaní chránených častí prírody,
- zapojenie samospráv a verejnosti do ochrany prírody a krajiny.

V koncepcia je hodnotenie stavu ochrany prírody a krajiny, strategické ciele a opatrenia na ich dosiahnutie, osobitne v územnej ochrane prírody a krajiny, druhovej ochrane a ochrane drevín, vo výchove a vzdelávaní, výkone štátnej správy, v spolupráci so samosprávou, mimovládnyimi organizáciami, ako aj v medzinárodnej oblasti s využitím inštitucionálnych, právnych a ekonomických nástrojov. Je spracovaná na obdobie desiatich rokov. V roku 2019 ŠOP SR dopracovala **Koncepciu ochrany prírody a krajiny do roku 2030**, ktorá nadväzuje na rámce v Envirostratégii 2030 bola schválená zatiaľ na úrovni MŽP SR.

Program starostlivosti o mokrade Slovenska a jeho akčný plán (aktualizácia 2019)

Program starostlivosti o mokrade Slovenska je základným strategickým dokumentom na plnenie záväzkov vyplývajúcich z **Ramsarského dohovoru**. Program starostlivosti o mokrade Slovenska vychádza predovšetkým z Ramsarského strategického plánu, ktorý prijíma na určité obdobie zasadnutie Konferencie zmluvných strán (prvýkrát bol pripravený v roku 1997) a pravidelne sa aktualizuje v súlade s trojročnými cyklami fungovania dohovoru.

V súčasnosti je v platnosti 4. Strategický plán Ramsarského dohovoru na roky 2016 – 2021, schválený na 12. zasadnutí Konferencie zmluvných strán Ramsarského dohovoru, ktorý bol základom pre vypracovanie

aktualizácie Programu starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2021 a **Akčného plánu pre mokrade** na jeho implementáciu na roky 2019 – 2021. Tieto nové národné dokumenty, spolu s hodnotením predchádzajúceho obdobia schválila vláda SR v apríli 2019¹.

Z vyhodnotenia plnenia úloh Akčného plánu na roky 2015 – 2018 vyplýva, že zo 73 úloh bolo 61 celkom splnených, resp. sa plnia priebežne alebo čiastočne. Zdrojom financovania boli predovšetkým štrukturálne fondy EÚ, štátny rozpočet a mimorozpočtové zdroje (Karpatská iniciatíva pre mokrade). Na plnení akčného plánu sa podieľali viaceré rezorty.

Na zmenu negatívneho trendu pri úbytku a degradácii mokradí i v starostlivosti o mokrade boli v aktualizovanom **Programu starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2024** stanovené 3 hlavné strategické zámery a 1 operatívny zámer, vychádzajúce z návrhu Ramsarského strategického plánu:

- Zámer 1 – Riešenie príčin úbytku a degradácie mokradí
 - Cieľ 1 Integrovanie úžitkov a ekosystémových služieb mokradí do národných, regionálnych a miestnych koncepcií, stratégií a plánov kľúčových sektorov týkajúcich sa oblastí vodného hospodárstva, energetiky, ťažby surovín, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, výstavby, infraštruktúry a pod. na všetkých úrovniach.
 - Cieľ 2 Zabezpečenie trvalo udržateľného využívania vôd pri rešpektovaní potrieb ekosystémov.
 - Cieľ 3 Zabezpečenie využívania metodických usmernení a najlepšej praxe pre múdre/ udržateľné využívanie vôd a mokradí verejným a súkromným sektorom.
 - Cieľ 4 Identifikovanie a stanovenie priorít pri inváziách nepôvodných druhov a ciest ich šírenia, kontrola alebo odstraňovanie invázií a príprava a realizácia manažmentových opatrení na prevenciu ich zavádzania a uchytenia.
- Zámer 2 – Efektívna ochrana a manažment sústavy ramsarských lokalít.
 - Cieľ 5 Zachovanie charakteru ekosystémov ramsarských lokalít prostredníctvom efektívneho plánovania a spravovania (manažmentu).
 - Cieľ 6 Významné zvýšenie počtu ramsarských lokalít v sústave, s prihliadnutím na nedostatočne zastúpené typy mokradí a na cezhraničné lokality.
 - Cieľ 7 Vykonalenie opatrení v lokalitách, ktoré sú ohrozené stratou ekologického charakteru.
- Zámer 3 – Múdre/udržateľné využívanie všetkých mokradí.
 - Cieľ 8 Skompletizovanie inventarizácií mokradí, sprístupnenie výsledkov mapovania a ich využitie pre ochranu a efektívny manažment všetkých mokradí.
 - Cieľ 9 Posilnenie múdreho/ udržateľného využívania mokradí prostredníctvom integrovaného manažmentu na úrovni povodia.
 - Cieľ 10 Demonštrovanie a zdokumentovanie služieb a úžitkov mokradí.
 - Cieľ 11 Prebiehajúca alebo ukončená obnova (revitalizácia) v degradovaných mokradiach, prioritne v lokalitách, ktoré sú významné pre ochranu biodiverzity, znižovanie rizika prírodných pohrôm, pre udržiavanie životnej úrovne obyvateľov a/alebo pre zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu.
 - Cieľ 12 Rozširovanie trvalo udržateľného rybného hospodárstva, poľnohospodárstva a ekoturizmu s ich príspevom k ochrane biodiverzity a zvyšovaniu životnej úrovne obyvateľov.
- Zámer 4 – Podpora uplatňovania a realizácie.
 - Cieľ 13 Vypracovanie vedeckých a odborných príručiek k relevantným témam a ich poskytnutie vo vhodnej forme a jazyku pre využitie tvorcami politik a pre praktický výkon.
 - Cieľ 14 Posilnenie a rozvoj ramsarských regionálnych iniciatív v každom regióne s aktívnym zapojením a podporou zmluvných strán tak, aby sa stali efektívnym nástrojom na zabezpečenie úplnej implementácie dohovoru.
 - Cieľ 15 Vyzdvihovanie hodnôt mokradí prostredníctvom komunikácie, výchovy, participácie verejnosti a osvetu.

¹ Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 144/2019 zo 4. apríla 2019 k Správe o plnení Akčného plánu pre mokrade na roky 2015-2018 k aktualizovanému Programu starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015-2021, aktualizácii Programu starostlivosti o mokrade Slovenska do roku 2024 a Akčného plánu pre mokrade na roky 2019-2021.

- Cieľ 16 Zvýšenie finančných a iných zdrojov pre efektívnu implementáciu ramsarského strategického plánu 2016 – 2021 (a Programu starostlivosti o mokrade Slovenska) z viacerých dostupných zdrojov.
- Cieľ 17 Posilnenie medzinárodnej spolupráce na všetkých úrovniach.
- Cieľ 18 Podpora budovania kapacít pre implementáciu Ramsarského dohovoru, jeho Ramsarského strategického plánu na r. 2016 – 2021 (a Programu starostlivosti o mokrade Slovenska).

V Akčnom pláne pre mokrade na roky 2019 – 2021 je 18 cieľov navrhovaného 4. Ramsarského strategického plánu na roky 2016 – 2024 rozpracovaných do 65 opatrení ktoré vyplývajú aj z aktuálnych priorit a kapacít na národnej úrovni.

Dokumenty starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny, chránené vtáčie územia (CHVÚ) a územia európskeho významu (ÚEV).

Dokumenty starostlivosti zabezpečujú dlhodobú a priebežnú starostlivosť o osobitne chránenú časť prírody a krajiny, chránené územie, ÚEV alebo CHVÚ. Spresňujú zásady využívania územia, ustanovujú ciele ochrany biotopov, druhov rastlín a živočíchov a určujú opatrenia na dosiahnutie dlhodobých a operatívnych cieľov. V dokumentoch starostlivosti sú uvedené aj predpokladané výdavky realizovaných opatrení a predpokladané zdroje financovania. Zoznam schválených a pripravovaných dokumentov starostlivosti je uvedený v prílohe č. 1.

Envirostratégia 2030

Vybrané prioritné opatrenia Envirostratégie 2030 pre oblasť lesníctva o oblasť území Natura 2000:

- 2.1 Zastaviť stratu biodiverzity.
 - Dobuduje sa národná časť sústavy chránených území Natura 2000 a sústava medzinárodne významných území sa zodpovedajúcou ochranou ďalej zlepší predpoklady pre ochranu medzinárodne, európsky aj národne významných druhov a biotopov a zvýši príspevok SR k zastaveniu globálnej straty biodiverzity.
 - Dopracujú sa a schvália programy starostlivosti pre chránené územia, ktoré budú obsahovať merateľné ciele a zlepšenia ich stavu a konkrétne opatrenia.
 - Zabezpečí sa ochrana lokalít pralesov a ich zvyškov a vhodný manažment v ich ochranných pásmach.
 - Implementuje sa program obnovy mokradí a ich ekosystémových služieb
Skvalitní sa ochrana a obnova lúk a pasienkov, ktoré predstavujú ekosystémy s najvyššou biodiverzitou.
- 2.2 Zreformovať štátne inštitúcie ochrany prírody.
- 2.4 Ohodnotiť a udržateľne využívať ekosystémové služby.
- 2.5 Vytvoriť a uplatňovať integrovaný koncept ochrany krajiny.
- 4.1 Zabezpečiť udržateľnú ťažbu dreva.
 - Programy starostlivosti o lesy budú povinne obsahovať podmienky na ochranu druhov živočíchov, rastlín, húb a ich biotopov, a to pre každý jednotlivý porast, kde je to relevantné vzhľadom na zákon o ochrane prírody a krajiny. V procese schvaľovania programu starostlivosti o les bude záväzné vyjadrenie orgánu ochrany prírody. Spracovanie drevnej hmoty, spadnutej v dôsledku kalamít, bude podliehať povolovaciemu procesu na úseku lesného hospodárstva a ochrany prírody.
 - Lesníci budú motivovaní na prechod k prírode blízkeho hospodáreniu. S cieľom dosiahnuť udržateľnú ťažbu bude presadzované šetrnejšie hospodárenie v lesoch, obmedzí sa vysádzanie neprirodzených drevinových monokultúr, holorubný a veľkoplošný spôsob ťažby.
 - Pri výbere spôsobu hospodárenia, ťažby a pod. by mali byť zohľadnené nielen náklady spojené s ich priamou realizáciou, ale aj náklady spojené so znížením ekosystémových služieb. Na lesných cestách budú uplatnené prvky na zmiernenie povrchového odtoku.
- 4.2 Dodržiavať zákaz ťažby dreva v najvyššom stupni ochrany a v blízkosti riek.

- V územiach s najvyšším stupňom ochrany bude absolútny zákaz ťažby a spracovania (aj kalamitného) dreva, okrem prípadov ohrozujúcich ľudské zdravie a majetok. Bude zakázaná holorubná ťažba brehových porastov, čím sa zvýši vodozadržná schopnosť krajiny.
- Les bude ponechaný na samovývoj a bude sa podporovať prirodzená obnova ekosystémov.
- Ťažba mimo hospodárskych lesov bude a na územiach s aktívnym manažmentom bude podriadená biotopovým a ekologickým nárokom druhov a biotopov, pre ktorých ochranu boli dané územia vyhlásené a chránené.
- Na územiach s aktívnym manažmentom bude uplatňované len prírode blízke hospodárenie.
- 4.3 Zabezpečiť efektívnu kontrolu ťažby dreva.
 - Zvýšia sa kapacity, právomoci a vymáhanie práv integrovanej stráže, ktorá bude v jednotlivých lokalitách kontrolovať realizáciu ťažby, rekultiváciu plôch po ťažbe, rekultiváciu vybudovaných lesných ciest.
 - Zvýši sa transparentnosť a verejná kontrola v oblasti lesného hospodárstva, čo bude viesť k vyššej efektívnosti narábania s verejnými zdrojmi a predchádzaniu nelegálnej ťažby. Povolenia na ťažbu budú verejné dostupné.
- 6.5 Predchádzať a zmierňovať dopady zmeny klímy pomocou ochrany ekosystémov a ich služieb.
 - Riešenia založené na prírode (ochrana, manažment a obnova ekosystémov) sú ekonomicky najvýhodnejšie pre ukladanie uhlíka a hospodárenie s vodou, čo sú najdôležitejšie faktory pri predchádzaní zmien klímy.
- 8.3 Zadržať vodu v krajine.
 - V lesnej krajine sa budeme sústrediť na prirodzený potenciál lesa na zadržiavanie vody a zároveň uplatňovať vhodný spôsob obhospodarovania vzhľadom na miestne prírodné pomery a kategorizáciu lesa.

Agenda 2030

Vybrané prioritné ciele a opatrenia Agendy 2030 pre oblasť lesníctva o oblasť území Natura 2000 sú nasledovné:

- Cieľ č. 15 Chrániť, obnovovať a podporovať udržateľné využívanie pozemných ekosystémov, udržateľne manažovať lesné hospodárstvo, bojovať proti dezertifikácii a zastaviť spätnú degradáciu krajiny a stratu biodiverzity.
 - 15.1 Do roku 2020 zaistiť zachovanie, obnovu a udržateľné využívanie pozemských a vnútrozemských sladkovodných ekosystémov a ich služieb, najmä lesov, mokradí, hôr a suchých oblastí, v súlade s povinnosťami podľa medzinárodných dohôd.
 - 15.2 Do roku 2020 presadzovať implementáciu udržateľného obhospodarovania všetkých typov lesov, zastaviť odlesňovanie, obnoviť zničené lesy a podstatne zvýšiť zalesňovanie a opätovné zalesňovanie na celosvetovej úrovni.
 - 15.4 Do roku 2030 zaistiť zachovanie horských ekosystémov, vrátane ich biodiverzity, s cieľom zlepšenia ich schopnosti poskytovať prospech, ktorý je zásadný pre udržateľný rozvoj.
 - 15.5 Okamžite a vo významnej miere konať s cieľom zníženia zhoršovania prirodzených biotopov, zastavenia straty biodiverzity a do roku 2020 ochrániť a zabrániť vyhynutiu ohrozených druhov.
 - 15.8 Do roku 2020 zaviesť opatrenia, ktoré zabránia zavádzaniu a významne znížia dopad invazívnych cudzích druhov na ekosystémy krajiny a vody a ktoré budú kontrolovať alebo vykoreniť prioritné druhy.
 - 15.9 Do roku 2020 zapracovať hodnoty ekosystémov a biodiverzity do národného a miestneho plánovania, rozvojových procesov, stratégií znižovania chudoby a účtov.
 - 15.a Mobilizovať a významne zvýšiť finančné prostriedky zo všetkých zdrojov pre ochranu a udržateľné využívanie biodiverzity a ekosystémov.
 - 15.b Mobilizovať podstatné prostriedky zo všetkých zdrojov a na všetkých úrovniach pre financovanie udržateľného obhospodarovania lesov a poskytovať primerané stimuly pre rozvoj krajiny pre rozvoj takého obhospodarovania, a to vrátane ochrany a opätovného zalesňovania.

Stratégia rozvoja lesníctva na Slovensku (2009)

Vymedzuje globálny strategický cieľ lesníctva na Slovensku: *Zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov založeného na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti a najmä vidieckych oblastí.*

Najdôležitejšou časťou sú strategické ciele lesníctva na Slovensku do roku 2025 a vybrané opatrenia:

1. Podpora ekologického obhospodarovania lesov.
 - Dopestovanie dostatočného množstva kvalitného lesného reprodukčného materiálu.
 - Obnova lesa s čo najvyšším podielom kvalitnej prirodzenej obnovy.
 - Zavedenie environmentálne priaznivej techniky do pestovného a ťažbového procesu.
 - Optimalizácia siete lesných ciest s ohľadom na uplatňovanie zásad trvalo udržateľného obhospodarovania lesov.
 - Vytvorenie právnych, technických a ekonomických predpokladov na aktívnu diferencovanú starostlivosť o lesné ekosystémy v chránených územiach v závislosti od ich prirodzenosti a zachovalosti.
2. Zlepšovanie a ochrana životného prostredia.
 - Vytvorenie efektívneho systému ochrany lesa (prevencia, regulácia škodcov, ochrana, obrana, ozdravné opatrenia).
 - Monitorovanie výskytu škodlivých činiteľov s osobitným zameraním na invázne druhy.
 - Zintenzívnenie výskumu opatrení na zníženie negatívneho vplyvu škodlivých činiteľov na lesné porasty.
 - Zabezpečenie priebežného sledovania a hodnotenia stavu a vývoja lesov a lesníctva Slovenskej republiky podľa národných kritérií a ukazovateľov trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch.
 - Pravidelné spracovanie odporúčaní na zlepšenie stavu lesov, vyplývajúce z domáceho monitoringu a medzinárodných správ o hodnotení lesných zdrojov.
3. Zlepšovanie kvality života.
 - Zachovať a zlepšiť ochranné funkcie lesov prostredníctvom zlepšenia ich kvality a stability.
4. Zvyšovanie dlhodobej konkurencieschopnosti.
 - Zdokonaľovanie ekonomických, legislatívnych, inštitucionálnych a informačných nástrojov na posilnenie lesníckeho výskumu, technologického vývoja, inovácií a rýchlejší prenos ich výsledkov do praxe.
 - Postupné dosahovanie celoplošnej akceptácie ekologických a sociálnych funkcií lesa.
 - Podpora vzniku a činnosti združení vlastníkov neštátnych lesov.
5. Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie.
 - Dôsledná implementácia záverov z rokovaní celosvetových a európskych lesníckych podujatí do strategických, koncepčných a programových dokumentov lesného hospodárstva.
 - Zvyšovanie informovanosti a povedomia lesníckej a nelesníckej verejnosti o zámeroch Európskej únie a celosvetových iniciatív v lesnom hospodárstve.
 - Zlepšenie súdržnosti a medzisektorovej spolupráce.

Vízia, prognóza a stratégia rozvoja lesníctva na Slovensku (2009)

Stratégia má charakter vedecko-výskumného dokumentu vypracovaného Národným lesníckym centrom. Skladá sa zo štyroch základných tematických okruhov, v ktorom sú identifikované najvýznamnejšie hybné sily a faktory ovplyvňujúce vývoj lesníctva, obsahuje víziu rozvoja lesníctva do roku 2050, prognózu jeho rozvoja do roku 2025 a napokon stratégiu rozvoja lesníctva. Stratégia nadväzuje na všetky platné dokumenty lesníckej politiky (Konceptia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2007 - 2013, časť lesné hospodárstvo (rok vypracovania a schválenia 2006); Národný lesnícky program Slovenskej republiky (2007); Akčný plán Národného lesníckeho programu SR (2008); Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2007 - 2013 (2007); Prognózy a vízie vývoja slovenského poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a vidieka (2007); Stratégia rozvoja lesníctva (2008)) a načrtáva možné nástroje a prostriedky na realizáciu v nich navrhovaných cieľov a priorít.

Vízia rozvoja lesníctva do roku 2050:

- A. Lesné zdroje sa zvyšujú a ekosystémové služby sa stále viac uznávajú a sú vysoko cenené,
 - a. životnosť lesov a ich výmera majú pozitívne tendencie,
 - b. uplatňujú sa prírode blízke spôsoby hospodárenia,
 - c. v prípadoch premnoženia škodlivého hmyzu a patogénov sa koná okamžite a primerane s použitím environmentálne akceptovateľných prostriedkov,
 - d. v poškodených lesoch sa uskutočňujú rekonštrukčné a revitalizačné opatrenia,
 - e. v dôsledku toho sa zvyšuje príspevok lesov do zmierňovania klimatickej zmeny, zachovania biodiverzity, genetických zdrojov a zabezpečovania kvality vody a ochrany infraštruktúry.
- B. Úžitky z lesov a lesníctva sa zvyšujú, všeobecne sa uznávajú a oceňujú,
 - a. príspevok lesov a lesníctva pre spoločnosť sa nepretržite zvyšuje,
 - b. týka sa to najmä zlepšovania kvality života obyvateľstva a zabezpečovania trvalo udržateľných dodávok drevnej suroviny a energie,
 - c. investície do lesníctva sa zvyšujú a lesníctvo sa stáva prioritou v širších rozvojových stratégiách,
 - d. aktivity lesného hospodárstva sú konkurencieschopné a prispôsobiteľné stále sa meniacemu dopytu na trhu,
 - e. nedrevné lesné produkty vytvárajú významný ekonomický prínos,
 - f. veľký podiel rekreačných aktivít, ekoturistiky a komerčného poľovníctva sa uskutočňuje v lesoch a riadia ich vlastníci a obhospodarovatelia lesov,
 - g. lesníctvo zamestnáva kvalifikovaný a zručný personál s motivujúcimi platmi, sociálnymi a dôchodkovými istotami.
- C. Rozhodovanie v lesníctve sa zakladá na spoľahlivých informáciách, je lepšie koordinované so súvisiacimi sektormi, prehľadné a spojené s účasťou všetkých zainteresovaných strán,
 - a. rozhodnutia súvisiace s lesmi sa zakladajú na včasných a presných informáciách, interdisciplinárnych prístupoch a účasti zainteresovaných strán na všetkých úrovniach,
 - b. umožňuje to rýchlo a efektívne reagovať na zmeny vnútri sektora i vonkajšie vplyvy,
 - c. uznáva sa multifunkčné poslanie lesov a štát vytvára právne a ekonomické rámce na zlepšenie a stabilizáciu postavenia lesníctva v spoločnosti,
 - d. zamestnanci v lesníctve využívajú najmodernejšie technológie a najnovšie vedecké poznatky,
 - e. vytvorila sa tesná spolupráca s vedeckými a vzdelávacími inštitúciami,
 - f. prostredníctvom kvalifikovaných zástupcov je slovenské lesníctvo členom relevantných medzinárodných organizácií, kde sa aktívne zúčastňuje na rozhodovaní a výmene poznatkov a skúseností.

Vodný plán Slovenska (aktualizácia 2015)

Vodný plán Slovenska je strategický dokument vodného plánovania a tvoria ho **Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja** a **Plán manažmentu správneho územia povodia Visly**. Plány manažmentu povodí sú základom na vykonávanie smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa ustanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva (skrátene nazývaná aj rámcová smernica o vode/RSV). RSV vytvára právny rámec na ochranu a zlepšenie stavu vodných ekosystémov a udržateľné, vyvážené a spravodlivé využívanie vôd. Predmetom RSV sú vody povrchové (rieky, jazerá), prechodné, pobrežné, podzemné a za určitých špecifických podmienok i terestriálne ekosystémy závislé od vody a mokrade. Hlavným environmentálnym cieľom RSV je dosiahnutie dobrého stavu všetkých vôd do roku 2015, resp. najneskôr do roku 2027. Dobrý stav, predovšetkým pre útvary povrchovej vody, predstavuje **dosiahnutie dobrého ekologického stavu a dobrého chemického stavu alebo dobrého ekologického potenciálu a dobrého chemického potenciálu pre umelé a výrazne zmenené útvary povrchovej vody a pre útvary podzemnej vody dosiahnutie dobrého chemického stavu a dobrého kvantitatívneho stavu**. Postupy a spôsoby dosahovania cieľov RSV sú predmetom plánov manažmentu povodí, ktorých neoddeliteľnou súčasťou je **program opatrení** na dosiahnutie cieľov RSV.

Štruktúra programu opatrení zodpovedá identifikovaným významným vodohospodárskym problémom, ktoré sú:

- organické znečistenie povrchových vôd
- znečistenie povrchových vôd živinami
- znečistenie vôd prioritnými látkami a látkami relevantnými pre SR
- hydromorfologické zmeny na tokoch
- problémy kvantity a kvality podzemných vôd.

Program opatrení je navrhovaný vo vzťahu k dosiahnutiu cieľov k roku 2015 a stručne popisuje ciele, prístup k dosiahnutiu cieľov, samotný návrh opatrení a zhodnotenie opatrení pre jednotlivé kategórie významných vodohospodárskych problémov v nasledovných podkapitolách:

- 8.1 Organické znečistenie
- 8.2 Znečistenie povrchových vôd živinami
- 8.3 Znečistenie prioritnými a relevantnými látkami
- 8.4 Opatrenia na elimináciu hydromorfologických vplyvov
- 8.5 Výhľadové infraštrukturálne projekty
- 8.6 Kvalita podzemných vôd
- 8.7 Kvantita podzemných vôd

Plán manažmentu povodňového rizika čiastkových povodí SR (2015)

Plány manažmentu povodňového rizika, vrátane predbežného hodnotenia povodňového rizika a vyhotovovania máp povodňového rizika sa vyhotovujú v zmysle zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami (ďalej len „zákon č. 7/2010 Z. z.“). Zákonom č. 7/2010 Z. z. transponovala SR **smernicu Európskeho parlamentu a rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík**, ktorej cieľom je v EÚ ustanoviť spoločný rámec na hodnotenie a manažment povodňových rizík a tak znížiť nepriaznivé dôsledky povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť.

Predbežným hodnotením povodňového rizika sa na celom území SR určujú oblasti, v ktorých existuje potenciálne významné povodňové riziko, alebo v ktorých možno predpokladať jeho výskyt. Pre tieto oblasti sa vypracujú **mapy povodňového ohrozenia**, ktoré zobrazujú možnosti zaplavenia územia povodňami rôznej pravdepodobnosti výskytu a **mapy povodňového rizika** obsahujúce informácie o potenciálne nepriaznivých dôsledkoch záplav spôsobených povodňami v tých istých oblastiach, ktoré sú zobrazené na mapách povodňového ohrozenia. Pre oblasti, v ktorých boli identifikované existujúce alebo potenciálne povodňové riziká, na základe vyhodnotenia informácií získaných z predbežného hodnotenia povodňového rizika, máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika je potrebné stanoviť vhodné ciele manažmentu povodňových rizík a **vypracovať plány manažmentu povodňových rizík**, ktoré sa budú prehodnocovať a aktualizovať pravidelne každých 6 rokov. Plány manažmentu povodňových rizík obsahujú návrhy na realizáciu opatrení, ktorých cieľom je zníženie pravdepodobnosti záplav územia povodňami a na zníženie potenciálnych nepriaznivých následkov povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo, hospodársku činnosť. Ide predovšetkým o návrhy preventívnych opatrení v krajine a na vodných tokoch a harmonogram ich realizácie, ktorý je vypracovaný v závislosti od poradia naliehavosti. Podľa § 8 ods. 7 zákona č. 7/2010 Z. z. sa plány manažmentu povodňového rizika budú vyhotovovať v čiastkových povodiach, ktoré podľa § 11 ods. 4 a 5 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov vymedzujú správne územie povodia Dunaja a správne územie povodia Visly:

1. čiastkové povodie Dunaja,
2. čiastkové povodie Moravy,
3. čiastkové povodie Váhu,
4. čiastkové povodie Hrona,
5. čiastkové povodie Ipľa,
6. čiastkové povodie Slanej,
7. čiastkové povodie Bodrogu,
8. čiastkové povodie Hornádu,
9. čiastkové povodie Bodvy,
10. čiastkové povodie Dunajca a Popradu.

Vybrané medzinárodné dohovory

Prvým globálnym dohovorom zameraným na ochranu špecifických ekosystémov a ich druhov je **Dohovor o mokradiach** majúcich medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva (Ramsar, Irán, 1971), známy tiež ako **Ramsarský dohovor**, alebo pod súčasne používaným skráteným názvom Dohovor o mokradiach (Convention on Wetlands), ktorý poskytuje rámec pre ochranu a múdre využívanie mokradí a ich

zdrojov. Zmluvnými stranami je takmer 90 % členských štátov OSN zo všetkých regiónov sveta (SR od r. 1990, aktuálny počet je 170 zmluvných strán. Poslaním dohovoru je „zachovanie a múdre využívanie všetkých mokradí prostredníctvom miestnych a národných činností a medzinárodnej spolupráce, ako príspevok k dosiahnutiu trvalo udržateľného rozvoja vo svete“.

I. Zmluvné strany sa zaviazali pôsobiť na základe troch „pilierov“ dohovoru:

- Múdre využívanie všetkých mokradí;
- Prihlasovanie vhodných lokalít do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (tzv. ramsarské lokality) a zabezpečenie ich efektívneho manažmentu;
- Medzinárodná spolupráca v cezhraničných mokradiach, spoločných mokradových systémoch a pri ochrane spoločných druhov.

Zo Slovenska je prihlásených do zoznamu zatiaľ 14 lokalít.

Na implementáciu dohovoru sa prijímajú strategické plány na určité obdobia medzi zasadnutiami konferencie zmluvných strán. **Strategický plán na roky 2016-2024** obsahuje aj ciele a opatrenia na ochranu a obnovu populácií živočíchov viazaných na mokrade a pre zachovanie a revitalizáciu ich biotopov. Pre zlepšenie implementácie dohovoru a strategického plánu sa utvárajú Ramsarské regionálne iniciatívy. Jednou z takýchto oficiálne uznaných iniciatív je aj Karpatská iniciatíva pre mokrade na úrovni celého karpatského regiónu, ktorú koordinuje Štátna ochrana prírody SR.

Všeobecne sa všetkými aspektmi ochrany biodiverzity sveta zaoberá **Dohovor o biologickej diverzite** (Convention on Biological Diversity, CBD), ktorý je dohovorm OSN a je v platnosti od r. 1993 (v SR od r. 1994), kedy sa krajiny sveta dohodli na potrebe prijatia viacerých medzinárodných nástrojov na ochranu planéty Zem a jej obyvateľov a na troch hlavných cieľoch:

- ochrana biologickej rôznorodosti na všetkých úrovniach od genetickej, cez druhovú po ekosystémovú;
- trvalo udržateľné využívanie jej zložiek;
- a spravodlivé a rovnocenné spoločné využívanie prínosov vyplývajúcich z používania genetických zdrojov.

Súčasťou Dohovoru o biodiverzite je tzv. Kartagenský protokol o biologickej bezpečnosti v súvislosti s používaním geneticky modifikovaných organizmov a tzv. Nagojský protokol o prístupe ku genetickým zdrojom a spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania. V rámci dohovoru pôsobia tiež rôzne tematické programy a venuje sa prierezovým témam ako je zmena klímy a biodiverzita, ekosystémové prístupy, obnova ekosystémov, Globálna taxonomická iniciatíva, invázne nepôvodné druhy, chránené územia, udržateľné využívanie biodiverzity a ďalšie.

Implementácia Dohovoru o biodiverzite a jeho Strategického plánu bola na úrovni Európskej únie premietnutá do **Stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020**, kde si členské štáty stanovili za cieľ „do roku 2020 zastaviť stratu biodiverzity a degradáciu ekosystémových služieb v EÚ, obnoviť ich v najväčšom vykonateľnom rozsahu a zároveň zvýšiť príspevok EÚ k zamedzeniu straty biodiverzity v celosvetovom meradle“. V súčasnosti sa už rokuje o nových rámcoch pre ochranu biodiverzity po roku 2020 (post-2020 biodiversity framework).

Z globálnych dohovorov na ochranu druhov je významný najmä **Dohovor o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov** (Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, CMS). Tento tzv. Bonnský dohovor vstúpil do platnosti v roku 1983 (SR je zmluvnou stranou od r. 1995), pôsobí pod hlavičkou Programu OSN pre životné prostredie (UNEP, dnes UN Environment) a tvorí celosvetovú platformu pre zachovanie a udržateľné využívanie sťahovaných živočíchov a ich biotopov. Cieľom dohovoru je teda ochrana týchto druhov v celom rozsahu ich areálu rozšírenia, vrátane ich migračných trás, zimovísk a miest rozmnožovania.

Slovenská republika je zmluvnou stranou **Dohody o ochrane africko-euroázijských druhov sťahovavého vodného vtáctva** (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds, AEWA) (od r. 2001) a Dohody o ochrane populácií európskych netopierov (EUROBATS) (od r. 1998). Je tiež signatárom dvoch memoránd o spolupráci – Memoranda o porozumení pri ochrane a manažmente stredoeurópskej populácie dropa fúzatého (*Otis tarda*) (od roku 2002) a Memoranda o porozumení pri ochrane migrujúceho dravého vtáctva v Afrike a Eurázii (od roku 2012). Tieto nástroje požadujú od signatárov výskum a monitoring daných druhov a skupín, ochranu, manažment a revitalizáciu miest ich výskytu, príslušné legislatívne opatrenia, koordinovanie cezhraničného a medzinárodného úsilia o zachovanie a obnovu sústavy vhodných stanovišť na ich migračných trasách, vypracovávanie akčných a manažmentových plánov na medzinárodnej a národnej úrovni, výchovu, vzdelávanie a osvetu.

Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Washington, 1973), známy pod skratkou CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), je dohovor medzi vládami (183 zmluvných strán, SR od roku 1992), ktorého cieľom je zaručiť, že medzinárodné obchodovanie s exemplármi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín neohrozí ich prežitie v prírode.

Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) bol podpísaný v Berne v r. 1979, preto sa označuje aj ako Bernský dohovor. Pôsobí v rámci Rady Európy (Council of Europe). Cieľom dohovoru je ochrana voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov a ich prírodných stanovišť v Európe, osobitne tých, ktorých zachovanie vyžaduje spoluprácu niekoľkých štátov, pričom osobitný dôraz sa kladie na ohrozené a zraniteľné druhy, vrátane ohrozených a zraniteľných sťahovavých druhov, pre ktoré sa prijímajú osobitné dokumenty.

Zmluvné strany sa zaviazali prísne chrániť európsky významné druhy a poddruhy voľne rastúcich rastlín (Príloha I) a voľne žijúcich živočíchov (Príloha II), ktoré sa nesmú napr. zbierať, trhať, resp. vyrušovať, poškodzovať, odchytať z prírody, držať, obchodovať s nimi a usmrcovať. V prílohe III sú také druhy živočíchov, ktoré zmluvné strany nemusia prísne chrániť, ale ich využívanie musí byť regulované tak, aby sa zabránilo ohrozeniu ich populácií. Príloha IV obsahuje zoznam zakázaných prostriedkov a metód usmrcovania, odchytu a ďalších foriem využívania. Ako vyplýva z názvu, dohovor ukladá zmluvným stranám tiež prijať vhodné a potrebné opatrenia na ochranu biotopov všetkých druhov fauny a flóry, najmä takých, ktoré sú podľa dohovoru prísne chránené.

Slovenská republika podpísala Bernský dohovor v roku 1994, členskou krajinou je od roku 1997. Uplatnila pritom výhrady voči dvom druhom živočíchov uvedeným v Prílohe II. Týmito druhmi boli vlk (*Canis lupus*) a medveď hnedý (*Ursus arctos*). Dôvodom uplatnenia výhrady voči plneniu podmienok ochrany u týchto druhov živočíchov bol „súčasný stav ich populácií v Slovenskej republike, umožňujúci reguláciu ich početnosti bez ohrozenia ich existencie a funkcií v prírodných ekosystémoch“.

Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (Karpatský dohovor) (Kyjev, 2003) je regionálnym dohovorom pre územie Karpát tak, ako ho definovali jednotlivé členské krajiny (Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovenská republika, Srbsko a Ukrajina). Dohovor bol pripravený a pôsobí pod hlavičkou UNEP (UN Environment) a je založený na spolupráci jednotlivých zmluvných strán pri ochrane a udržateľnom rozvoji Karpát s cieľom zlepšiť kvalitu života, posilniť miestne ekonomiky a komunity a chrániť prírodné hodnoty a kultúrne dedičstvo tohto regiónu.

V rámci Karpatského dohovoru bol v roku 2011 podpísaný a od roku 2013 je platný **Protokol o trvalo udržateľnom obhospodarovaní lesov**. Cieľom protokolu je podporovať trvalo udržateľné obhospodarovanie a ochranu karpatských lesov na prospech súčasnej a budúcich generácií, a preto zmluvné strany vypracujú a implementujú politiky a stratégie na svojom území zameriavajúce sa na trvalo udržateľné obhospodarovanie karpatských lesov.